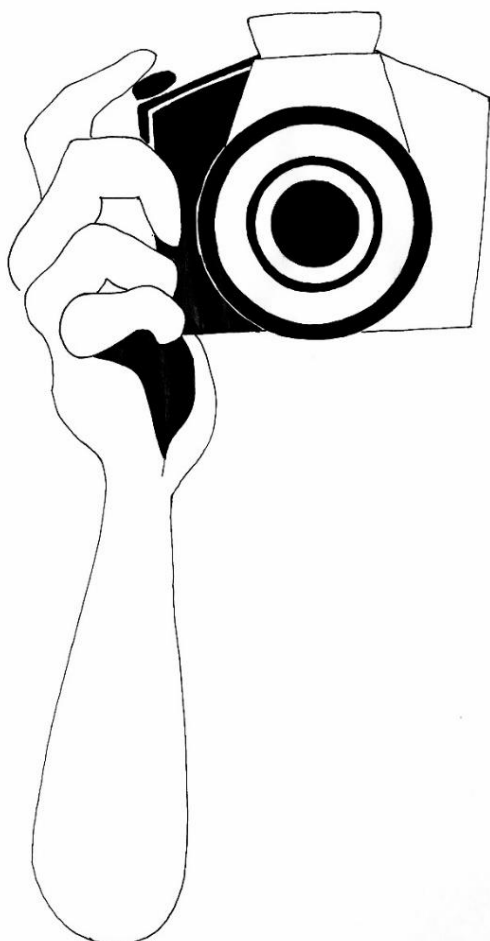

Pillanatképek

pillanatok képi rögzítése | felvételek és leírások sajátos, komplex anyaga | a
fotó mint a társadalomtudomány eszköze

Juhász Anna

„Egyszerű és egyenes Ember, Mózes fia Grósz Dávid”

Böngésem az Internetet. Kíváncsi vagyok, vajon kutatták-e az *alföldi zsidóság történetét*, és ha igen, mit találtak?

„Az alföldi zsidóság múltjának és kultúrájának feltárására kutatócsoport alakult a Szolnoki Főiskolán, tanárok, hallgatók és külső szakértők részvételével” – olvasom a Mazsihisz oldalán¹. „Leletmentés” – magyarázza Árva László főiskolai tanár, a program egyik kezdeményezője. Felmérések szerint az 1900-as évek elején például Szolnokon mintegy 2500 hitközségi tag alkotott közösséget. A háború után csupán néhány tucatnyi maradt, ők is inkább Budapestre költöztek vagy külföldre menekültek. Azokat az embereket szeretnék megtalálni, akik megélték a vészidőszak talán legnagyobb embervesztését, és ismerték az Alföldről elhurcoltak sorsát.

„*Nagyiván egykori izraelita lakosai*” – írom ezek után a keresőbe.

„[...] A XX. század közepéig mindössze néhány zsidó család élt Nagyivánon. Az első betelepülés ideje pontosan nem ismert, de az 1828-as összeíráskor már hét izraelitát találtak a faluban. Számuk az 1840-es években nyolc-tizenhat fő között ingadozott, egészen az 1870-es évekig. Azaz a kezdetben egy családból álló vallási közösség három-négy családra gyarapodott.”²

Szó esik Freinkind József, Glóber József és Glóber Márton, Ernst Ábrahám és Ernst Ignác bérlők családjáról, az 1800-as években megnyílt kereskedelmi lehetőségekről, és itt találok Grósz József nevét is, akinek az írás szerint ital- és élelmiszer-rőfösárú boltja volt a Hősök kertje mögött.

Majd *Brüll Róza* neve után kutatok.

Róza (Rosa) (Rosin) Brüll, Birthdate: 1856 Birthplace: Tiszaigar, Jász-Nagykun-Szolnok County, Hungary³

Megkeresem a térképen Tiszaigart. Alig több, mint 10 km-re van Nagyivántól.

„[...] Szoros gazdasági és részben társadalmi kapcsolat állott fenn egyfelől az igari uraságok és a falusi kereskedő és iparos középrétegek, másfelől az utóbbiak és a

¹ Doros: 2009

² Fűvessy Anikó, Vadász István: 2018

³ Geni.com: 2018

parasztok között. A kereskedőréteg majd' kizárólag az ide bevándorló zsidóságból rekrutálódott.”⁴

A község lakosságának 14-15 százalékát kitevő, vidéki viszonylatban meglepően népes csoport jelenlétét az magyarázza, hogy a Nyírségen keresztül leözönlő, kereskedelmi tevékenységre szorított, mozgékony zsidóság számára kedvező gazdasági terepnek ígérkeztek a tiszai falvak, ahol elég fényűzően élt a helybeli köznemesség, gyakran rászorult kölcsönökre, könnyen adta bérletbe a kisebb királyi haszonvételeket, s ahol a kétségtelenül fejlődő földesúri árugazdaság keretei között könnyen lehetett szert tennie közvetítő kereskedelmi szerepre.

Érdeklődésemet egy találkozás keltette fel, találkozás Grósz Dávid emlékével...

Nagyiván egy 1175 lakost számláló település az észak-alföldi régióban, Tiszafüred járásban. Véletlenül kerültem oda egy alföldi barangolás alkalmával, s mert szeretek temetőekben bóklászni, ha már ott voltam, elsétáltam a községbe vezető út mentén található köztemetőbe. A bejáratától kiindulva már majdnem átértem a temetőn átvezető út végére, amikor meglepetten fedeztem fel az egy fa lecsüngő ágainak lombjától ölelt Grósz Dávid sírt és síremléket.

Valamiért megfogott ez a 'találkozás'.

Álldogáltam, körbe jártam a sírt, elgondolkodtam, vajon ki lehetett ez a sírfelirat szerint „Egyszerű és egyenes Ember”, aki élt 62 évet, meghalt 1904. júni. 29-én, és ki volt vajon Brüll Róza, aki a síremléket állíttatta. Miért van a sír melletti pad háttal a sírnak, és emlékezni mikor ült ott valaki utoljára?... Sosem fogom megtudni...

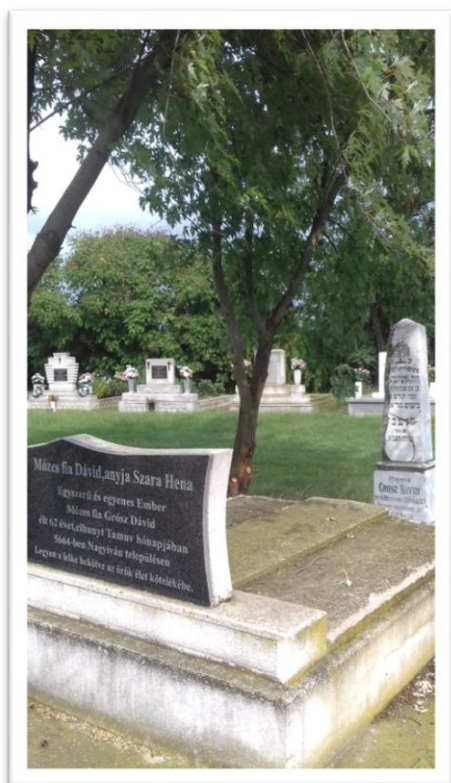
⁴ Kardos: 1997:58

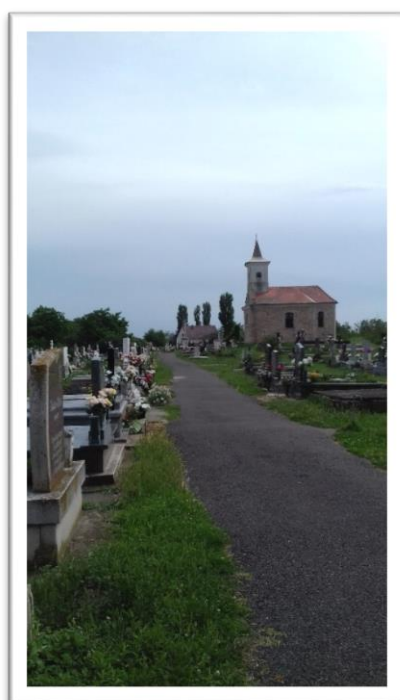
Pár héttel ezelőtt Debrecenből jövet ismét útba ejtettem Nagyivánt, csak hogy 'meglátogassam' Grósz Dávidot. Sírjának közelébe érve ijedten láttam, valami megváltozott. Csak nem elvitték?! – futott át agyamon a gondolat, de nem, egyedül a faágakat vágták le szépen, teret adva így az emlékeknek.

Örültem, hogy gondját viselik, ugyanakkor egy kicsit sajnáltam az 'öleléstől' megfosztott sírkövet. S ha már a fa ágai nem, legalább én átöleltem azt... magam sem tudom miért...

Juhász Anna: „Egyszerű és egyenes Ember, Mózes fia Grósz Dávid”

„AZ ELHUNYT EMLÉKÉRE EMELTETTE BRÜLL RÓZA”

Felhasznált irodalom

Doros Judit (2009): Kutatócsoport az alföldi zsidóság emlékeinek feltárására, Online: <http://mazsihisz.hu/kutato-csoport-az-alfoldi-zsidóság-emlekeinek-feltarasara-932.html>

Füvessy Anikó, Vadász István (utolsó letöltés: 2018.12.18.): Nagyiván. – Népeség, társadalom – Száz Magyar Falu, Online: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/SzazMagyarFalu-szaz-magyar-falu-1/nagyivan-BA5D/nepesseg-tarsadalom-BAE7/>

Geni.com (utolsó letöltés: 2018.12.18.): Róza Brüll, Online: <https://www.geni.com/people/R%C3%B3za-Rosa-Rosin-Br%C3%BCll/6000000022214953190>

Kardos László (1997): Tiszaigar. Egy tiszántúli falu életrajza, 1744-1944, Online: <http://mek.oszk.hu/02100/02167/02167.pdf> (58. old.)